

Sociální sítě v životě žáků základních škol ve Zlínském kraji

Simona Prajková

Bakalářská práce
2022

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Simona Prajková
Osobní číslo:	H18259
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Sociální sítě v životě žáků základních škol ve Zlínském kraji

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálních sítí, elektronické komunikace a volnočasových aktivit žáků.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS and Luboš HEGER, 2019. Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace. Praha: Mladá fronta. ISBN 9788020451453.

CHAPMAN, Gary D. a Arlene PELLICANE, 2016. Vztahy v digitálním světě: pomáhá technika vaši rodinu sblížovat, nebo ji od sebe odděluje? Praha: Návrat domů. ISBN 9788072553587.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 9788024713694.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada. ISBN 9788021075276.

UHLS, Yalda T, 2018. Mediální mámy a digitální tátové: rady, které na internetu nenajdete. Praha: Portál. ISBN 9788026213178.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Klimecká, Ph.D.**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 26. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 4. 2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o pisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odporá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce s názvem *Sociální sítě v životě žáků základních škol ve Zlínském kraji* jsou sociální sítě a jejich působení na volný čas žáků na druhém stupni ZŠ. Teoretická část se zabývá nejznámějšími sociálními sítěmi, charakteristikou vývojového období dospívání, základními potřebami dítěte, dále pak komunikací a volným časem.

Základem výzkumné části je kvantitativní výzkumné šetření. Data jsou získána pomocí anonymního dotazníku vlastní tvorby. Hlavním cílem této práce je zjistit, jaké místo zaujímají sociální sítě ve volném čase u žáků druhého stupně základních škol.

Klíčová slova: sociální sítě, dospívání, potřeby dítěte, komunikace, volný čas

ABSTRACT

The topic of this Bachelor Thesis is *Social networks in lives of the pupils of Primary schools in the Zlín district*. The aim are social networks and their impact on free time of lower secondary school pupils. The theoretical part deals with the most popular social networks, with the characteristics of the developmental period of growing up, with basic needs of children, and further on with communication and free time.

The basis of the research part comprises quantitative explorative survey. The data have been obtained from anonymous questionnaire that I created myself. The main aim of this thesis is to find out what role the social networks hold in lives of children of lower secondary schools.

Key words: social networks, growing up, needs of children, communication, free time

Poděkování

V úvodu své bakalářské práce bych ráda poděkovala paní Mgr. Evě Klimecké, Ph.D., za její odborné a cenné rady a také za její ochotu při vedení mé práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině, hlavně mým dětem, za jejich trpělivost, ale i přátelům za jejich podporu, které si velmi vážím. Mé poděkování patří také panu učiteli, který mi umožnil realizovat výzkum a v neposlední řadě děkuji respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A DŮVODY JEJICH UŽÍVÁNÍ ŽÁKY.....	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU SOCIÁLNÍ SÍŤ	11
1.2 FACEBOOK	13
1.3 INSTAGRAM.....	14
1.4 YOUTUBE.....	14
2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ A POTŘEBA KOMUNIKACE PŘES SOCIÁLNÍ SÍTĚ.....	16
2.1 ZÁKLADNÍ POTŘEBY DÍTĚTE	18
3 NÁSTRAHY ON-LINE KOMUNIKACE.....	23
3.1 MÍSTO SOCIÁLNÍCH SÍTÍ V TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU U DĚTÍ	25
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
4 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	30
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A HLAVNÍ CÍL VÝZKUMU	30
4.2 METODA SBĚRU DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	33
5.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	33
5.2 POVĚDOMÍ O SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH A ČASU, KTERÝ MU ŽÁCI VĚNUJÍ	34
5.3 AKTIVITY NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH A JEJICH ČETNOST.....	38
5.4 RODIČOVSKÁ KONTROLA AKTIVIT A ČASU STRÁVENÉHO NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH.....	39
5.5 AKTIVITY VE VOLNÉM ČASE	43
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE.....	45
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Sociální sítě jsou nedílnou součástí našich životů. Žijeme ve světě, který je propojený díky sociálním sítím. Dnes není problém komunikovat s přáteli vzdálenými tisíce kilometrů, a dokonce se s nimi online i vidět. Existují jedinci, kteří se bez sociálních sítí neobejdou, ať komunikují s přáteli, sledují videa, čtou články nebo hrají hry. Internet a sociální sítě ale nabízí i sdílení našich životů a sledování životů jiných lidí. Můžeme také nakupovat, používáme internetové bankovníctví a to všechno z prostředí našich domovů. Žijeme dva životy, ten reálný s povinnostmi, prací, školou, rodinou a ten v online světě, kde trávíme čím dál tím více času.

Uživatelé sociálních sítí jsou stále mladší. Ze zkušenosti z mateřské školky, kde pracuji, vím, že už i děti předškolního věku sledují videa a hrají hry. Školáci na prvním stupni základní školy jsou většinou vybaveni mobilními telefony a žáci na druhém stupni používají své mobilní telefony jako tablet nebo notebook, jejichž prostřednictvím mohou být ve světě internetu a sociálních sítí prakticky neustále. Zajímalo mě, co se jim na tomto online životě líbí a chtěla jsem více proniknout do virtuálního světa, protože sama mám děti školou povinné, které také rády sledují různá videa a komunikují prostřednictvím sociálních sítí. Proto jsem jako téma své bakalářské práce zvolila právě sociální sítě. Cílovou skupinou jsou žáci druhého stupně základní školy.

Práce se skládá ze dvou částí. Teoretická část má tři kapitoly. V první kapitole je vysvětleno, co jsou to sociální sítě a k čemu se využívají. Jsou zde popsány nejznámější a nejpoužívanější sociální sítě. Druhá kapitola je zaměřena na věk respondentů – období dospívání a na základní potřeby dítěte. Třetí kapitola se zabývá komunikací, jejími formami, vymezuje volný čas a jeho využití.

Praktická část obsahuje dvě kapitoly. V úvodu popíšu metodiku výzkumného šetření, představím výzkumný problém a hlavní cíl výzkumu. Dále zmíním metodu sběru dat a výzkumný soubor. Poslední část mé práce je věnována výsledkům výzkumu, jejich analýze, shrnutí a diskuzi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A DŮVODY JEJICH UŽÍVÁNÍ ŽÁKY

V první kapitole se budu zabývat vymezením pojmu sociální sítě. Popíšu nejznámější a nejpoužívanější sociální sítě – Facebook, Instagram, YouTube. Také uvedu důvody a možnosti užívání sociálních sítí.

1.1 Vymezení pojmu sociální sítě

Je to virtuální propojení lidí, které umožňuje sdílet různé informace. Prostřednictvím sociálních sítí, můžeme sdílet prakticky cokoli. Např. hudbu, soubory, můžeme také navázat přátelství, psát své názory, aktuální pocity a nejrůznější vzkazy. Také se můžeme připojit k internetové sociální skupině, která je zaměřená na konkrétní zájmové činnosti a inspirovat se nebo dále sdílet zajímavý obsah.

Kožíšek a Písecký (2016) uvádí tuto definici: „**Sociální sítě** je internetová služba, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, uzavřené nebo firemní profily, prezentace, diskusní fóra a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit.“ (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 24)

Sociální sítě jsou tu už přes patnáct let, většinou je využívají děti už od čtvrté třídy a jde o masově rozšířený fenomén. Až 80 % lidí na celé zemi používá nějakou sociální sítě (Dočekal a kol., 2019, s. 75) Český statistický úřad uvádí, že v roce 2018 bylo k internetu připojeno až 81 % domácností. Přibývá uživatelů, kteří používají internet prostřednictvím chytrých telefonů. V roce 2010 se z mobilního telefonu připojovala jen 4 %, v roce 2018 je to až 58 % lidí v ČR. (CZSO 2018)

Až 72 % českých dětí ve věku 9–16 let mají, dle Ševčíkové (2014), svůj profil (vytvořenou registraci) na sociálních sítích.

Ševčíková uvádí využití sociálních sítí českými dětmi podle věku:

39 % – děti ve věku 9–10 let,

66 % – děti ve věku 11–12 let,

87 % – děti ve věku 13–14 let,

93 % – děti ve věku 15–16 let.

(Ševčíková a kol., 2014, s. 24)

Sociální sítě jsou běžnou součástí našich životů. Spousta lidí by si nedovedla život bez připojení na internet ani představit. Sociální sítě využíváme nejen k práci a studiu, ale hodně mladých lidí zahání ve virtuálním světě nudu. Dočekal (2019) uvádí, že důvodem také může být sociální kontakt s jinými lidmi, komunikace s přáteli, spolužáky a sledování celebrit, které mají na sociálních sítích svůj profil. (Dočekal a kol., 2019, s. 75)

„Pro Český statistický úřad v roce 2019 uvedlo 38 % osob, že v posledních 3 měsících před dotazováním nahrávaly na sociální sítě fotky, videa či jiný vlastní obsah. Nejvíce takto činili studenti, a to 88 % z nich. Nejméně starobní důchodci (4 %).“ (CZSO 2019)

Zveřejňování fotografií nebo jiného vlastního obsahu, dává lidem odvalu a sebevědomí. Ve skutečnosti se však může jednat o velmi plachou, uzavřenou osobu, která nemá žádné blízké přátele. Avšak v online světě může mít tento jedinec stejně smýšlející skupinu lidí – přátel, kterým se nestydí sdělit svůj názor, protože má pocit, že mu rozumí a chápou ho. Používání sociálních sítí má mnoho důvodů, jak uvádí Fieldingová (2018).

Důvody, proč používáme sociální sítě podle Fieldingové (2018)

1. Potřebujeme společnost, a tak ji hledáme na sociálních sítích.
2. Chceme navázat vztahy se známými, kamarády, které jsme už dlouho neviděli.
3. Cítíme se osamělí, a proto navazujeme online přátelství.
4. Díky sociálním sítím dokážeme sdílet své myšlenky. V běžném životě jsme uzavření a nedokážeme vyjádřit pocity tváří v tvář.
5. Všichni potřebujeme někam patřit, a tak vyhledáváme společnost ve skupině na sociálních sítích.

(Fieldingová, 2018, s.14)

Dlouhé trávení času na sociálních sítích s sebou přináší také možné riziko závislosti. V dnešní době si děti neumí najít adekvátní zábavu pro volný čas, proto nejčastěji sáhnou po mobilním telefonu a spouštějí sociální dítě. Sociální sítě nabízí pestrou a lákavou nabídku, jak se rychle zabavit. Výzkum EU Kids Online IV (2017–2018) v České republice, který byl zaměřen na online aktivity a rizika u dětí a dospívajících ve věku 9–17 let uvádí, že: 65 % dětí a dospívajících používá internet alespoň jedenkrát týdně pro práci do školy, 70 % navštěvuje denně sociální sítě, 73 % používá internet ke komunikaci s rodinou nebo kamarády, 75 % sleduje denně online videa, 72 % poslouchá denně hudbu, 52 % dětí a dospívajících nikdy nebo téměř nikdy nehledalo zprávy na internetu.

Z výzkumu dále vyplývá, že dívky používají internet častěji k práci do školy než chlapci. Chlapci se častěji prostřednictvím sociálních sítí věnují sledování videí, hraní her, četbě zpráv nebo vytvářejí vlastní hudbu a videa. (EU Kids Online IV 2018)

1.2 Facebook

Facebook je třetí největší webová služba na světě. Využívá ji přes 1,5 miliardy uživatelů. Je přeložen do více než osmdesáti jazyků včetně češtiny. Založil ji Mark Zuckerberg pro studentský komunitní projekt na Harvardské univerzitě. Postupně se otevřela pro další univerzity. Je to komunikační nástroj, který umožňuje sdílení obsahu a interakci mezi uživateli. (Kožíšek, Písecký, 2016, s. 26)

Jedna z nejčastěji využívaných komunikačních prostředků je Facebook. V dnešní době ho znají snad všechny generace. Bohužel bezpečnost Facebooku je velmi podceňována a tuto platformu používají děti mladší 18 let, přestože je registrace povolena až plnoletým.

Facebook můžeme vnímat jako komunikační nástroj pozitivní, ale také negativní. Pozitivní využití je navazování kontaktů, zábava, komunikace s přáteli. S negativní stránkou Facebooku se můžeme setkat v podobě kyberšikany, podvodů, sexuálních útoků atd.

(e-bezpečí 2015)

Podle výzkumu z roku 2015 (České děti a Facebook 2015) tráví děti na Facebooku velké množství času. Výzkum uvádí tato data: 24 hodin denně jsou děti připojeny prostřednictvím mobilních telefonů, 60 % dětí používá Facebook více než hodinu denně, 33 % dětí používá Facebook více než 3 hodiny denně. (e-bezpečí 2015)

Rodiče by se měli zamyslet nad smysluplným využitím volného času jejich dětí. Zda by nebylo vhodnější poslat je do nějakého zájmového kroužku nebo s nimi trávit ve dnech volna více času třeba v přírodě. Otázkou zůstává, zda rodiče mají vůbec přehled o tom, jak dlouho tráví jejich děti na sociálních sítích svůj čas.

1.3 Instagram

Instagram je druhá nejrozšířenější sociální síť nejčastěji používaná pouze na mobilních telefonech. Postavená především na fotografiích a videích. Instagram patří Marku Zuckerbergovi stejně jako Facebook. Dočekal (2019) uvádí, že soukromí uživatelů firmu netrápí, naopak výtěžek za prodej našich dat a dat našich dětí je zajímavá velmi. (Dočekal a kol., 2019, s. 78) Instagram je služba, která zveřejňuje fotografie a videa. K úpravě fotografií jsou používány filtry. (Kožišek, Písecký, 2016, s. 26)

Dospívající mládeži velmi záleží na tom, jak vypadá. Většina z nich není spokojená se svým vzhledem. Mají pocit, že jejich nos je moc velký, rty příliš malé, vlasy příliš vlnité nebo naopak příliš rovné atd. Instagram má filtr, pomocí kterého se z obyčejné dívky stane až nereálně krásná žena. Bohužel takto krásných a upravených žen a mužů jsou plné sociální sítě a dospívající dítě může mít při pohledu na ně pocit méněcennosti, a komplexy se mu tak mohou ještě prohloubit.

S úpravou fotografií je spojeno pořizování selfie, což je pořizování fotografií sebe sama. (Dočekal a kol., 2019, s. 74) Instagram se díky těmto úpravám hemží nadpozemsky krásnými dívkami, přestože jde o normální holky. Vzniká tlak na mladou generaci, že být krásný je povinnost. Chtějí vypadat jako hvězdy na sociálních sítích. (Dočekal a kol., 2019, s. 165–166)

1.4 YouTube

Za sociální síť lze částečně také považovat YouTube. Je to největší videoslužba na světě a má přes dvě miliardy přístupů denně. V některých zemích je tato služba blokována. Jedná se o přehrávání videí, ke kterým můžeme připojit komentáře. Nabízí také možnost nahrávání videí nebo tvoření vlastních playlistů. (Kožišek, Písecký, 2016, s. 26)

Zakladateli YouTube jsou Chad Hurley, Steve Chen a Jawed Karim, vznikl v roce 2005 a byl původně vytvořen pro sdílení domácího videa. Postupně se rozšiřoval o hudbu, filmy, videohry a služba se stala veřejnou. Je druhou nejnavštěvovanější webovou stránkou. Jeho generální ředitelkou je Susan Wojcickiová. Služba je financována z reklam, takže je pro uživatele zdarma. YouTube je dostupný v 91 zemích, ve více než 80 jazycích. V České republice funguje od října 2008. (YouTube 2020)

Sledování videí je lákavé nejen pro děti a dospívající, ale i pro dospělé a seniory. YouTube nabízí různá hudební videa, pohádky pro nejmenší, ale i rady pro kutily, recepty na vaření nejen pro ženy, leckterá dáma v důchodovém věku se může inspirovat pletacími vzory, ale i mladé dívky si mohou nechat poradit videi o kosmetice, líčení atd.

Z výzkumu Českého statistického úřadu (2018) vyplývá, že každý druhý Čech sleduje na internetu videa. Až 44 % lidí k tomu používá stránky YouTube. (CZSO 2018)

V dnešní době jsou sociální sítě nejběžnějším a velmi důležitým komunikačním prostředkem. Dospívající se pomalu odpoutávají od rodičů a prohlubuje se kamarádství s vrstevníky. Proto dítě tráví spoustu času komunikací přes různá média. Dítě, které osm hodin denně sleduje videa na YouTube, komunikuje s kamarády nebo hraje online hry na Facebooku, se může snadno stát závislým na těchto sociálních médiích. V zájmu rodičů je, tento čas dítěti regulovat. Zakážeme-li však dospívajícímu dítěti sledovat YouTube nebo komunikovat přes Facebook, riskujeme vyčlenění dítěte z kolektivu kamarádů.

2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ A POTŘEBA KOMUNIKACE PŘES SOCIÁLNÍ SÍŤ

V další kapitole se budu zabývat obdobím dospívání. V tomto období se zaměřím na děti ve věku 11–15 let, což je období pubescence. V podkapitole uvedu základní potřeby dítěte.

Po dětství přichází dospívání. Přibližně začíná v 11 letech a končí ve 20 letech. Je to doba náročná jak pro dítě, tak pro jeho rodiče.

Vágnerová (2000) rozděluje toto období na období:

- pubescence 11–15 let
- adolescence 15–20 let

(Vágnerová, 2000, s. 209)

Langmeier (2006) rozděluje období pubescence takto:

Fáze prepuberty – první známky pohlavního dospívání, rychlejší růst. U dívek toto období končí první menstruací u chlapců analogickým vývojem. Tato fáze trvá od 11–13 let u dívek a u chlapců probíhá fyzický vývoj zhruba od 12–14 let.

Fáze vlastní puberty – začíná po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti, což bývá v období od 13–15 let.

(Langmeier, 2006, s. 143)

Pro většinu dospívajících je toto období jedno z nejtěžších. Mají pocit, že jim nikdo nerozumí. Těžko se srovnávají s fyzickým dospíváním. U děvčat jsou běžné pocity méněcennosti a pochybování o svém vzhledu, často neopodstatněné. I jejich myšlení vůči sobě i ostatním je dost kritické. Jak uvádí Vágnerová (2000). „V období pubescence dochází ke komplexní proměně všech složek osobnosti dospívajícího.“ (Vágnerová, 2000, s. 209) Nejvíce znatelné je tělesné dospívání, které také souvisí s pohlavním dozráváním. Mění se vzhled dospívajícího a také pohled na sebe sama. Dochází ke změně myšlení. Pro pubescenta mají ve větší míře význam vrstevníci a kamarádi než rodiče. Začíná se osamostatňovat. Dalším důležitým mezníkem je ukončení povinné školní docházky a výběr povolání. (Vágnerová, 2000, s. 209–210)

Už děti ve školce si povídají o tom, čím by chtěly být, až vyrostou. U holčiček je to většinou povolání, jako je paní učitelka, paní doktorka nebo zpěvačka. U chlapců bývá atraktivní nějaká práce s auty nebo třeba fotbalista či hokejista. Pro děti je výběr povolání jen zajímavou hrou. Někdy se inspirojí výběrem povolání u svých rodičů, které obdivují. Podle Langmeiera (2006) je na začátku pubescence výběr povolání pouze fantazií. Nemá nic společného se schopnostmi dítěte. Kolem 11 roku začíná dítě brát v úvahu vlastní schopnosti a prospěch ve škole. Všimá si profesí, které by v budoucnu mohlo vykonávat. (Langmeier, 2006, s. 159)

V období dospívání, dle Vágnerové (2000), vzrůstá subjektivní význam zevnějšku. Pubescent se více zaměřuje na vlastní tělo, oblečení a celkový vzhled. Velkou váhu má fyzická přitažlivost. Vědomí menší tělesné atraktivity vyvolává snahu o nějakou kompenzaci, pubescent hledá jiný způsob seberealizace. (Vágnerová, 2000, s. 215) Mladí lidé jsou posedlí vzhledem. Jakékoliv vybočení z normálu je pro ně nepřijatelné. Za ideál krásy je považován co nejsymetričtější obličej. (Dočekal a kol., 2019, s. 166) Langmeier (2006) uvádí, že dospívající v tomto období zkoumají a hodnotí svůj vlastní zevnějšek. Děti nejisté, s nízkým sebevědomím pravidelně nacházejí různé odchylky a vady. Což může vést k poruše vnímání svého těla a následně k poruše příjmu potravy a záměrnému hubnutí. Tento problém se častěji vyskytuje u dívek a je ovlivněn současnou propagací štíhlosti a ideálu krásy. (Langmeier, 2006, s. 161)

Podle Vágnerové (2000) se pubescent většinou zabývá sám sebou. Prohlíží se v zrcadle, chce se toho o sobě více dozvědět a přemýšlí o sobě, je více soustředěn na svoje prožívání. Dítě je zaměřeno na sebepoznání. Pro pubescenta je také důležitý vzhled. Dalším znakem bývá kritičnost k ostatním, ale i sám k sobě. (Vágnerová, 2000, s. 223) Říčan (2004) uvádí, že jde o přijetí sama sebe. Přijetí své tváře, celého těla, povahy a vlastních schopností. Nové myšlenky, pocity a nálady, které provází období pubescence, ho nutí ke zkoumání vlastního nitra. (Říčan, 2004, s. 179–180) Podle Langmeiera (2006) „Mnozí dospívající jako by sami nerozuměli těmto svým projevům – úzkostlivě pozorují své niterné stavy a stále více přemýšlejí o svých vnitřních konfliktech, utíkají do svého soukromého citového světa nebo do vystupňovaného denního snění, které je odvádí ještě dále od reality.“ (Langmeier, 2006, s. 147)

Dospívající navazují vztahy se svými vrstevníky. Je to součást odpoutávání se od rodiny a příprava na trvalé vztahy v dospělosti. (Langmeier, 2006, s. 154) Vrstevníci mají pro pubescenta čím dál větší význam, protože řeší stejné problémy jako on. Snaha

o osamostatnění bývá spojena s navázáním vztahů s jinými sociálními skupinami, než je rodina. (Vágnerová, 2000, s. 243) V období puberty děti tvoří skupiny jedinců stejného pohlaví. Langmeier (2006) nazývá toto období jako skupinovou izosexuální fázi. Tyto skupiny jsou nyní organizovanější, stabilnější a od všech členů je vyžadována loajalita. Opačné pohlaví je ve skupině nežádoucí. Chlapci považují dívky za ufnukané, užalované a z důvodu nezájmu o jejich záliby je odmítají. Pro dívky jsou v tomto období chlapci příliš hrubí, proto je zavrhnou. Děti ve skupině spojuje potřeba sdružovat se, společné zájmy a vzájemný obdiv. (Langmeier, 2006, s. 154)

Toto období je u mladého člověka obdobím hledání odpovědí na nesčetné množství otázek – kdo jsem, jaký jsem, kam patřím, kam směřuji a jaké hodnoty jsou v mém životě nejdůležitější. (Langmeier, 2006, s. 160)

2.1 Základní potřeby dítěte

Podle Dunovského (1999) rozdělujeme základní potřeby dítěte na biologické, psychické, sociální a vývojové. Jako **biologické potřeby** Dunovský (1999) uvádí potřebu řádné výživy, uspokojení základních hygienických potřeb, což je teplo, čistota, ochrana před negativními vlivy, potřeba rozvoje obranyschopnosti. Z hlediska zdravotního je to potřeba zdravě se vyvíjet, tedy potřeba lékařské péče. Biologické potřeby souvisí s potřebami psychickými i sociálními. (Dunovský, 1999, s. 50)

Vágnerová (2000) uvádí tyto základní psychické potřeby pubescenta:

1. Potřeba jistoty a bezpečí.
2. Potřeba seberealizace.
3. Potřeba otevřené budoucnosti.

(Vágnerová, 2000, s. 219)

Do potřeby „sounáležitosti“ (Pyramida potřeb – A. Maslow) nebo také do potřeby „bezpečí a jistoty“ můžeme zahrnout potřebu přátelství. Dle Vágnerové (2000) je potřeba přátelství velmi silná v období dospívání. Představuje pro pubescenta určitý druh jistoty a bezpečí. Tento přátelský vztah je důvěrný a vzájemný a pomáhá pubescentům se lépe vyrovnat s nejistotou a vlastními pocity. Dobrý přítel poskytuje podporu, naslouchá, nevysmívá se, nezradí. Je zde vzájemná důvěra. (Vágnerová, 2000, s. 249) Dospívající navazují kontakty

a přátelské vztahy i prostřednictvím sociálních sítí. Komunikují s rodinou, spolužáky, kamarády a je to pro ně každodenní rutina. Prostřednictvím sociálních sítí řeší i problémy s kamarády, které mnohdy mají a jsou běžnou součástí dospívání.

Základní **psychické potřeby** se prolínají s potřebami sociálními. Uspokojováním těchto potřeb umožňujeme dítěti se přiměřeně rozvíjet. Rozvíjí se city, intelekt, vůle, chování v sociálním prostředí, společenské hodnoty, dochází k pochopení sebe sama a ostatních lidí. (Dunovský, 1999, s. 49–50) Tento složitý, celoživotní proces, uvádí Dunovský (1999), závisí na uspokojení základních duševních potřeb.

- 1. Potřeba náležitého přívodu podnětů** – tato potřeba má také význam biologický i psychický. Přirozenou zvědavost dítěte uspokojujeme prakticky od jeho narození. Důležité jsou však podněty „lidské“, aby byl uspokojován jeho zájem o lidský svět.
- 2. Potřeba smysluplnosti světa** – poznatky a zkušenosti, které dítě přijme v podobě podnětů, musí být organizovány a zpracovány tak, aby v nich byl řád a smysl.
- 3. Potřeba jistoty** – je uspokojen především v citovém vztahu dítěte k rodičům. Vztah dítěte k matce je předpokladem pro utváření budoucích vztahů dítěte k ostatním lidem. (Dunovský, 1999) Vágnerová (2000) uvádí, že potřeba jistoty a bezpečí se váže na zkušenosti z minulosti a aktuální prožitky. (Vágnerová, 2000, s. 219)
- 4. Vědomí vlastní identity** – dítě si utváří představu o svém vlastním já podle toho, jak ho vidí a přijímají jeho nejbližší, jak hodnotí jeho projevy a jak ho oceňují. Takto vytvořené sebevědomí (identita), ovlivňuje jeho prožívání společenských vztahů a vývoj jeho společenských postojů v dalších vývojových etapách.
- 5. Potřeba otevřené budoucnosti** – naši životní aktivitu ovlivňuje otevřená budoucnost. Uzavřená budoucnost vede k apatii, zoufalství a k rezignaci. Děti v předškolním věku mají krátkodobý výhled do budoucna, s přibývajícím věkem se prodlužuje, vrcholí v mladším dospělém věku. (Dunovský, 1999) V období pubescence, podle Vágnerové (2000), má potřeba otevřené budoucnosti konečně nějaký význam, protože v tomto období je dítě schopno o své budoucnosti uvažovat. (Vágnerová, 2000, s. 220)

(Dunovský, 1999, s. 51–52)

Základní **sociální potřeby** dítěte souvisí s potřebami psychickými. Nejvýznamnější sociální potřeba v životě dítěte, ale i dospělého člověka, je **potřeba lásky a bezpečí**. Další neméně důležitou potřebou, která bezprostředně souvisí s potřebou lásky a bezpečí, je **potřeba přijetí** dítěte. Což znamená přijetí dítěte takového, jaké je. **Identifikace s dítětem** a zajištění všech možností k **rozvoji všech jeho sil a schopností** k překonávání nejrůznějších potíží a zábran v jeho životě. (Dunovský, 1999, s. 52)

Základní znaky **vývojových potřeb**, dle Dunovského (1999) považujeme:

- Aktualizaci vývojových potřeb, které jsou spjaté s pravidelným uspokojováním všech potřeb základních.
- Uspokojování vývojových potřeb je z časového hlediska dlouhodobá záležitost a většinou není jednoznačně ukončeno.
- Motivace k činnostem, jež plyne z vývojových potřeb, narůstá až s věkem dítěte.
- Motivace indukovaná vývojovými potřebami je proměnlivá v čase.
- Vývojové potřeby vedoucí k dosud nezvládnutým činnostem, k poznání nových poznatků, nových dovedností.
- Souhrn vývojových potřeb odrážejících postupující vývoj dítěte se neustále mění.

V průběhu individuálního vývoje jedince se zvyšuje motivační účinnost vývojových potřeb. A tak se formuje proces plného sebehodnocení dítěte, které si tvoří vlastní plány a postupně je realizuje. (Dunovský, 1999, s. 52–53)

Hierarchie potřeb – Abraham Maslow

Abraham Maslow, americký humanistický psycholog, rozdělil potřeby do pyramidy podle jejich důležitosti. V nižších patrech jsou potřeby důležité pro přežití. Vyšší patra přispívají k naší dlouhodobé spokojenosti a rozvíjí náš potenciál. Principem této Maslowovi teorie je, že za předpokladu uspokojení potřeb nižších, člověk může dosáhnout do vyšších sfér této pyramidy. (www.mentem.cz/blog/teorie-motivace)

Obrázek 1. Hierarchie potřeb podle Abrahama Maslowa

- 1. Fyziologické potřeby** – potřeba jídla, pití, dýchání, pohybu, spánku, rozmnožování atd.
- 2. Bezpečí a jistota** – naplněním této potřeby je vyhledávání jistoty, bezpečí a stability. Jistotu vyhledáváme především v otázkách zdraví, zaměstnání nebo rodiny.
- 3. Sounáležitost a láska** – díky této potřebě udržujeme partnerské, rodinné a přátelské vztahy. Intimita, potřeba někam patřit a být milován, život v komunitě lidí. Tato potřeba nás chrání před samotou.
- 4. Uznání a sebeúcta** – další potřeba vychází z touhy člověka po uznání okolím, ale také sám sebou.
- 5. Seberealizace** – rozvinutí svého potenciálu, své schopnosti a talentu.

(www.mentem.cz/blog/teorie-motivace)

Třetí místo v Maslowově pyramidě potřeb zaujímá sounáležitost a láska. Pro dospívajícího jedince v tomto věku je právě sounáležitost a láska velmi důležitá. Vzhledem k fyzickému dospívání, které není jednoduché pro žádného dospívajícího, potřebuje mít oporu v rodině, ale třeba i mezi kamarády. Může mít i potřebu být obdivován od opačného pohlaví. Potřebuje mít kamarády, povídat a komunikovat s nimi a svěřovat se jim se starostmi třeba i prostřednictvím sociálních sítí. Komunikace je důležitá v každém věku. Např. rodič by měl mluvit a více řešit starosti s dítětem, partneři by měli komunikovat spolu a řešit tak problémy

partnerské, ale není vždy jednouché říci otevřeně tváří v tvář, co máme na srdci. Proto se mladí, ale i dospělí v dnešní době uchylují ke komunikaci písemné, pomocí sociálních sítí.

3 NÁSTRAHY ON-LINE KOMUNIKACE

Třetí kapitola je zaměřena na komunikaci. Vymezíme si tento pojem, uvedeme funkce a druhy komunikace. V podkapitole jsem se zaměřila na volný čas dětí.

V prenatalním období vývoje člověka získáváme schopnost komunikovat. Termín komunikace vznikl z latinského *communis*, což znamená „společné“. Při komunikaci se snažíme s někým navázat „společenství“. Pokoušíme se sdělit nějakou informaci, myšlenku, svůj názor. (Kohoutek a kol., 1998, s. 22) Vybíral (2005) uvádí, že komunikujeme, i když jen sledujeme komunikaci mezi dvěma lidmi a sami se aktivně neúčastníme. Komunikační výměnou se rozumí jak sdělování, tak sdílení. (Vybíral, 2005, s. 25) Komunikujeme za nějakým účelem. Každá komunikace plní nějaké funkce, má smysl. (Vybíral, 2005, s. 31)

Většina z nás tráví stále více času přímou nebo médií zprostředkovanou komunikací s druhými. Buď pomocí mobilního telefonu, elektronické pošty, v rozhovoru, ve škole, během péče o děti nebo při setkání s přáteli. (Motschnig, Nykl, 2009, s. 9)

Funkce komunikování podle Vybírala (2005)

- **Informativní funkce** – informovat, oznámit nějakou zprávu, prohlásit atd.
- **Instruktažní funkce** – instruovat, naučit, navést atd.
- **Persuazivní funkce** – přesvědčit, ovlivnit, zmanipulovat na svoji stranu.
- **Operativní funkce** – vyjednat, domluvit se atd.
- **Zábavní funkce** – pobavit, rozptýlit, rozveselit sebe i ostatní.

(Vybíral, 2005, s. 31)

Komunikovat můžeme nejen slovně pomocí řeči a ve formě psané, ale dalším komunikačním prostředkem je komunikace neverbální: pohyby, mimika, gesta atd. Mezi komunikujícími dochází ke zpětné vazbě. (Kohoutek a kol. 1998, s. 24) Většinou komunikuje odlišně podle prostředí, ve kterém se právě nacházíme. V obchodě se bavíme jinak než v zaměstnání nebo třeba doma. Také komunikujeme jinak, když jsou přítomny děti. Muži se baví jinak před ženami než za jejich nepřítomnosti. (Vybíral, 2005, s. 39)

Vybíral (2005) uvádí tyto druhy mezilidské komunikace podle prostředí a role

1. **Komunikace párová** – je intimní, probíhá v soukromí, kde partnery nikdo nesleduje.
2. **Soukromá komunikace partnerů na veřejnosti.**
3. **Komunikace řízená s rozdělenými rolemi** – výslech, přijímací pohovor, rozhovor s nadřízeným.
4. **Komunikace neřízená** – neformální, v malé skupině, např. v rodině, příbuzní atd.
5. **Komunikace řízená** – formální, zdvořilá, v malé skupině, např. porada v zaměstnání.
6. **Komunikace člověka samotného na veřejném místě** – vystoupení na předvolebním mítinku, ale také graffiti, vylepování nálepek.
7. **Komunikace v davu** – fanoušci.
8. **Komunikace obchodní** – uzavírání smluv atd.
9. **Komunikace prostřednictvím médií** – živě vysílané telefonáty do rozhlasového pořadu.
10. **Komunikace interkulturní** – komunikace s cizincem, v cizím prostředí.

(Vybíral, 2005, s. 39)

Komunikace pomocí počítače

Počítačem zprostředkovaná komunikace je velmi praktická a umožňuje nám být v kontaktu s druhými mnohem častěji. Prostřednictvím internetu dokážeme komunikovat bez předsudků a soustředíme se pouze na obsah komunikace. Nehodnotíme vzhled, postavení, barvu pleti, oblečení atd. Toto může být považováno za pozitivum, ale i negativum. (Motschnig, Nykl, 2011, s. 140) Dle Janouška (2015) monitor počítače tlumí emoce, ale přesto umožňuje anonymní i neanonymní projev emocí pozitivních i negativních prostřednictvím emotikonů. Emotikony – „smajlíci“, jsou jakási náhrada nebo napodobení neverbální komunikace, tedy mimiky. (Janoušek, 2015, s. 200–201)

„Smajlíci“ jsou mezi mladými velmi oblíbení. Pomocí „obrázků“, což vlastně smajlíci jsou, se dá vyjádřit láska, vztek, smutek atd., aniž bychom museli dále cokoli dlouze komentovat. Bohužel komunikace beze slov může mít své úskalí.

Počítačová komunikace, na rozdíl od osobní komunikace, má své limity:

- Chybí přímý sociální kontakt, přirozené setkání s druhou osobou. Není vidět jeho přirozená reakce, např. překvapení, zaváhání, přemýšlení atd.
- Všechno je zaznamenáno písemně, což je časově náročnější. Pozitivum je, že se v textu můžeme vracet.
- Při konfliktu je mnohem obtížnější toto nedorozumění odstranit. Absence řeči těla, mimiky, gest zvyšuje nebezpečí konfliktu. To, co bylo jednou odesláno, už nelze vzít nikdy zpět.
- Někdy čekáme déle na odpověď a tvoříme si teorie o tom, proč odpověď nepřichází. Např. Přišel vůbec email? Je něco v nepořádku s obsahem? Je adresát v pořádku? On-line zprávy, na které dosud nikdo neodpověděl, způsobují stres.
- Není možné odhadnout náladu, zdravotní stav nebo pracovní vytížení komunikačního partnera.

(Motschnig, Nykl, 2011, s. 141–142)

Podle výzkumu Českého statistického úřadu (2021) komunikuje s kamarády přes sociální síť 44 % školáků. 28 % dětí využívá k tomuto účelu SMS nebo WhatsApp a jen 18 % komunikuje osobně. (<https://www.czso.cz/csu/xz>)

Naše populace se posunula od každodenní přímé komunikace na komunikaci prostřednictvím nějaké komunikační aplikace. Výhodou je častější kontakt online se vzdálenými příbuznými, ale nevýhodou je menší potřeba osobní návštěvy. Psaním zpráv strávíme spoustu času a dospívající, který má potřebu řešit s kamarády i účes a oblečení, má mobilní telefon v ruce prakticky neustále. Může se stát, že veškerý volný čas tráví na sociálních sítích.

3.1 Místo sociálních sítí v trávení volného času u dětí

Jak děti tráví volný čas, odpovídá jejich rozumové a celkové vyspělosti. Vedle školy má zaměstnání pubescentů stále větší význam pro vývoj všech složek osobnosti.

(Říčan, 2004, s. 176)

Existuje mnoho definic volného času, ale každý si pod tímto pojmem představuje něco jiného. Někdo rád lenoší u televizoru, jiný hraje hry online s kamarádem. Další pracuje na zahrádce nebo dělá nějaký sport. Nabízí se nám hodně možností, co s volným časem a je jen na našem uvážení, jak tento čas strávíme a zda ho využijeme efektivně nebo ne.

Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem. Může to být také čas, který nám zbývá po splnění všech povinností pracovních, školních atd. Podle Hofbauera (2004), přesnější charakteristika volného času je činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší mu radost a uspokojení. (Hofbauer, 2004, s. 13) Hofbauer (2004) uvádí tři funkce volného času.

Hlavní funkce volného času

1. Funkce odpočinku – regenerace pracovní síly
2. Funkce zábavy – regenerace mentální síly
3. Funkce rozvoje osobnosti – spoluúčast na tvorbě kultury

(Hofbauer, 2004, s. 13)

Podle MŠMT (2002) má volný čas dětí a mládeže tyto funkce: relaxační, regenerační, kompenzační, sociálně preventivní a výchovnou. Proti primární prevenci negativních jevů u dětí a mládeže působí aktivní trávení volného času za odborného dohledu kvalifikovaného vedoucího pracovníka. (<https://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky>)

Plnohodnotně strávený čas je důležitý pro každého z nás. Bohužel dnešní mládež má sklon sklouzávat k nudě, neumějí se sami zabavit. Doby, kdy děti hrály fotbal, vybíjenou nebo skákaly gumu a panáka jsou dávno pryč. Dnes se mládež schází v parku, aby spolu mohli hrát online hru na mobilním telefonu, a tak zahnalí nudu. Samozřejmostí jsou výjimky, které navštěvují různé zájmové kroužky nebo se věnují sportu.

Některé děti v období pubescence rády čtou. Například dobrodružnou literaturu, vědeckofantastickou literaturu nebo romány. Dívky i chlapci hrají také složitější stolní hry včetně karet. Velkou většinu volného času, dle Říčana (2004), věnuje pubescent sportu. Láká je také tajemství a hry s ním spojené. Přitahují je jeskyně, šero, romantika u táboráku, skupinové symboly, kterým rozumí jen zasvěcení. Probouzí se zájem o umění a hudbu. (Říčan, 2004, s. 176–177) Spousta uvádí: „Hra člověku přináší radostné prožitky, má vliv na tělesný i duševní rozvoj, na utváření mravních a etických postojů.“ (Spousta, 1996, s. 22)

Člověk při hře uspokojuje své potřeby a zájmy, hra mu umožňuje rozvíjet své schopnosti. Při hře se také učíme, osvojujeme si mnoho dovedností a návyků a získáváme nové znalosti. Herní činnosti mají pedagogický význam, ve výchově a vzdělávání je nenahraditelná. (Spousta, 1996, s. 22)

Funkce hry:

- Funkce vzdělávací.
- Funkce terapeutická.
- Funkce estetická.
- Napomáhá celkovému rozvoji člověka.
- Umožňuje svobodně se realizovat.
- Hra připravuje na vykonávání pracovních činností.
- Slouží jako odpočinek po práci.
- Napomáhá k začlenění člověka do společnosti.

(Spousta, 1996, s. 22)

V obchodech je velké množství stolních her, které je možné zakoupit a vyzkoušet si je. Najdeme zde hry logické, strategické, karetní, vzdělávací atd. Nejsou to jen hry pro děti, ale pro různé věkové kategorie. Bohužel mnohdy děti dávají přednost hrám na mobilním telefonu a počítači. Český statistický úřad (2021) uvádí, že školáci ve věku 9–15 let tráví volný čas na internetu a hraním elektronických her nejčastěji 1 až 3 hodiny denně. 15 % všech dětí tráví tímto způsobem volný čas více než 5 hodin denně a dokonce 24 % školáků ve věku 15 let. (<https://www.czso.cz/csu/xz>)

Volný čas je hodnotou jen tehdy, pokud je využit prospěšně. Při péči o malé děti, jsou to matky, které disponují s jejich volným časem. Matka hraje s dítětem hru, je pro ně nejen naplněním volného času, ale především zdrojem zábavy a učení. U školáka disponuje s jeho volným časem učitel, který mu ukládá domácí úkoly. Postupně u dítěte vznikají zájmy, které se snaží realizovat v čase mimo školní nebo pracovní povinnosti. (Spousta, 1996, s. 12)

Někteří mladí lidé neumějí využít svůj volný čas, přestože ho po škole nebo po práci mají dostatek. Od devadesátých let minulého století jsou vytvářeny nové podmínky pro volnočasové aktivity dětí a mládeže. Vznikly tak možnosti k účelnému využití volného času. Děti si však mnohdy neumějí vybrat a zůstávají u nicnedělání a nudy nebo podléhají

protispolečenskému jednání. (Hofbauer, 2004, s. 44) Spousta uvádí, že volný čas je považován za nejcennější čas. Člověk se může ve volném čase svobodně realizovat. Pro spokojený život je potřeba smysluplného využití času. Pokud člověk dlouhodobě cítí nedostatek smysluplného využití času, bývá často nespokojen, je podrážděný, a může to vést až k psychickému traumatu. Proto lidé vyhledávají aktivity, ze kterých mají dobrý pocit, uvědomují si své kladné stránky, prostě svoji existenci. (Spousta, 1996, s. 16)

Smysluplné trávení volného času je mnohdy podceňováno, rodiče by měli zvážit, jak tráví čas jejich děti a zda jim jdou sami dobrým příkladem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumná část mé bakalářské práce byla realizována formou kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Představím zde hlavní cíl výzkumu, dílčí cíle, výzkumné otázky, metodu sběru dat a výzkumný vzorek. V závěru budou prezentovány výsledky výzkumu.

4.1 Výzkumný problém a hlavní cíl výzkumu

Výzkumným problémem jsou sociální sítě a jejich vliv na volný čas žáků základní školy na druhém stupni. Vliv sociálních sítí na žáka může mít pozitivní, ale i negativní stránku. Za volný čas považuji dobu mezi povinnou školní výukou a nočním spánkem. Na základě tohoto výzkumného problému jsem vytvořila hlavní cíl a dílčí cíle výzkumu.

Hlavní cíl výzkumu

Zjistit, jaké místo zaujímají sociální sítě ve volném čase u žáků druhého stupně ZŠ.

Dílčí cíle výzkumu

- *Zjistit, zda žáci druhého stupně ZŠ využívají sociální sítě, a které z nich využívají nejčastěji.*
- *Odhalit, kolik času tráví na sociálních sítích ve dnech volna a kolik v běžném pracovním týdnu.*
- *Identifikovat, jaké jsou aktivity žáků na sociálních sítích.*
- *Zjistit, zda regulují rodiče žákům čas a aktivity na sociálních sítích a jak.*
- *Najít aktivity žáků druhého stupně ZŠ ve volném čase.*

4.2 Metoda sběru dat a výzkumný soubor

Jako výzkumný postup jsem zvolila kvantitativní výzkum deskriptivní, který byl proveden metodou dotazníkového šetření. Dotazníky byly rozesílány online žákům druhého stupně základní školy, jsou dobrovolné a anonymní. Před samotným výzkumem proběhl

předvýzkum u menšího počtu žáků (10 žáků) druhého stupně ZŠ. Tento předvýzkum, měl odhalit nejasnosti v dotazníkových otázkách. Poté následoval samotný výzkum.

Dotazník je tvořen 12 otázkami. Použity jsou výzkumné otázky strukturované, polostrukturované a škálové. Otázky č. 1–2 zjišťují pohlaví a věk respondenta. Otázky č. 3–4 jsou zaměřeny na to, jaké sociální sítě respondenti využívají a jak často. V otázkách č. 5–6 se respondentů ptám, kolik času tráví na sociálních sítích v běžném pracovním týdnu a kolik času ve dnech volna. Otázka č. 7 se týká nejčastějších aktivit na sociálních sítích. V otázkách č. 8–11 se věnuji rodičovské kontrole aktivit a času stráveném na sociálních sítích. Otázka č. 12 je zaměřena na aktivity žáků ve volném čase. Volný čas je zde specifikován na dobu mezi povinnou školní výukou a nočním spánkem.

Výzkumné otázky

- Využívají žáci druhého stupně ZŠ sociální sítě? Jaké sociální sítě žáci využívají nejčastěji?
- Kolik času tráví na sociálních sítích ve dnech volna a kolik v běžném pracovním týdnu?
- Jaké jsou aktivity žáků na sociálních sítích?
- Regulují rodiče žákům čas a aktivity na sociálních sítích a jak?
- Co dělají žáci druhého stupně ve svém volném čase?

Výzkumný soubor

Výzkum byl proveden na základní škole ve Zlínském kraji. Celkem navštěvuje tuto školu více než 500 žáků, z toho je asi 300 žáků na druhém stupni. Výzkumným souborem jsou žáci druhého stupně. Tento výzkumný vzorek byl získán metodou dostupného výběru. Odpovídaly dívky i chlapci ve věku 12–15 let, 7–9 třída. Dotazníkové šetření probíhalo na přelomu února a března 2022. Celkem vyplnilo dotazník 103 respondentů, 9 odpovědí bylo

vyřazeno kvůli chybnému vyplnění. Vyhovujících odpovědí bylo 94, což je zhruba 91 % z celkového počtu.

Analýza dat

Výsledná data byla vypracována deskriptivní statistikou. Všechny otázky dotazníku byly reportovány absolutní a relativní četností a znázorněny prostřednictvím sloupcových a skládaných grafů.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této části jsou rozebrány výsledky mého výzkumu. K výzkumu bylo použito 94 odevzdaných dotazníků, což je 91 % z celkového počtu. Odpovědělo 55 dívek a 39 chlapců ve věku 12–15 let. Zjištěná data budou prezentována pomocí grafů.

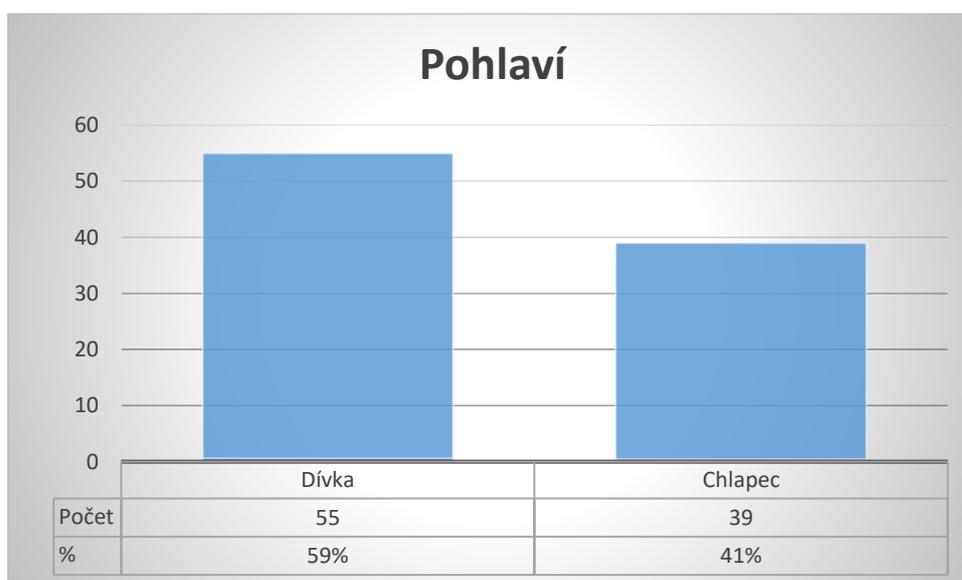
Tato kapitola je rozdělena do pěti podkapitol. V první podkapitole jsou demografické údaje, což je věk a pohlaví. Další podkapitola je zaměřena na sociální sítě, povědomí o nich a času, který žáci věnují sociálním sítím. Třetí podkapitola se zabývá četností aktivit na sociálních sítích. Na rodičovskou kontrolu aktivit a času, který tráví žáci druhého stupně ZŠ na sociálních sítích, je zaměřena čtvrtá podkapitola. Pátá, a tedy poslední podkapitola, je o aktivitách ve volném čase.

5.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Otázky č. 1–2 (grafy č. 1–2) jsou zaměřeny na demografické údaje, jako jsou pohlaví a věk respondentů.

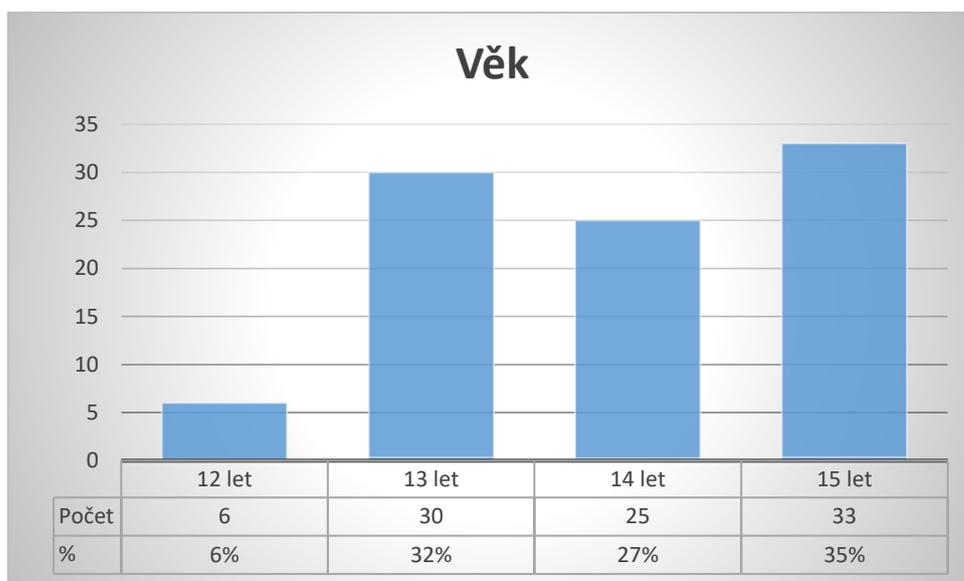
Jak je patrné z grafu č. 1, na dotazník odpovědělo 55 dívek (59 %) a 39 chlapců (41 %).

Graf 1 Pohlaví

V grafu č. 2 je zobrazen věk respondentů. Nejvíce početná věková skupina, která vyplnila a odeslala dotazník, jsou respondenti ve věku 15 let (35 %). Další věkovou skupinou jsou třináctiletí respondenti s 32 % a čtrnáctiletí respondenti s 27 %. Nejméně početnou věkovou skupinou jsou respondenti ve věku 12 let (6 %).

Graf 2 Věk

5.2 Povědomí o sociálních sítích a času, který mu žáci věnují

V otázkách č. 3–6 (grafy č. 3–6) se u respondentů zaměřuji na to, jaké sociální sítě využívají nejčastěji a kolik času věnují sociálním sítím.

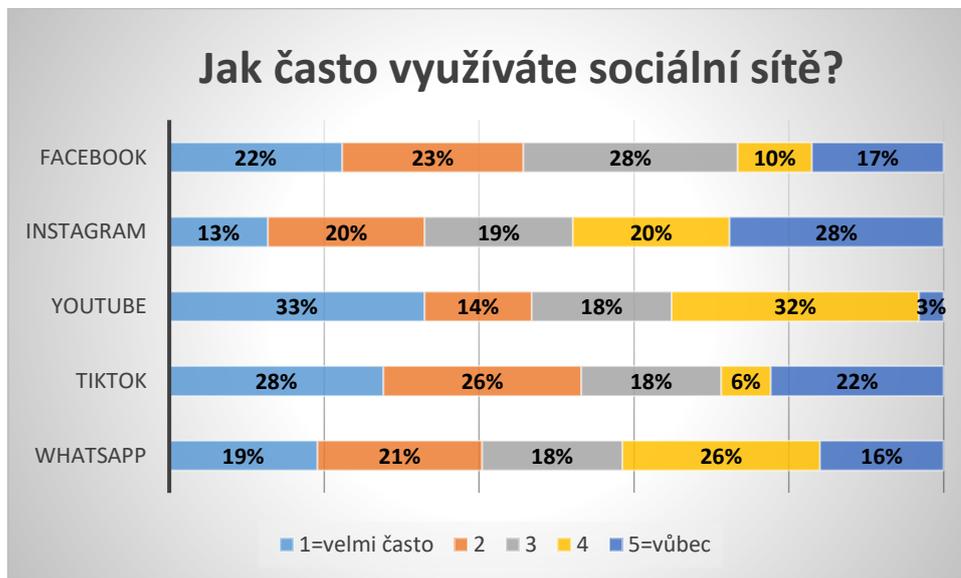
Třetí otázkou jsem si chtěla ověřit, zda všichni respondenti využívají sociální sítě. (Graf č. 3) Výsledek mě nijak nepřekvapil. 98 % dotazovaných odpovědělo na otázku, zda využívá sociální sítě, kladně. Pouze 2 % dotazovaných sociální sítě nevyužívá. V dnešní době, kdy jsou sociální sítě běžnou součástí života, tento výsledek není nijak překvapivý. Zbylé 2 % respondentů mohou být žáci ze sociálně slabších rodin, kteří nemají možnost připojení k internetu nebo rodiny, které nechtějí své děti vystavovat nástrahám sociálních sítí.

Graf 3 Sociální sítě

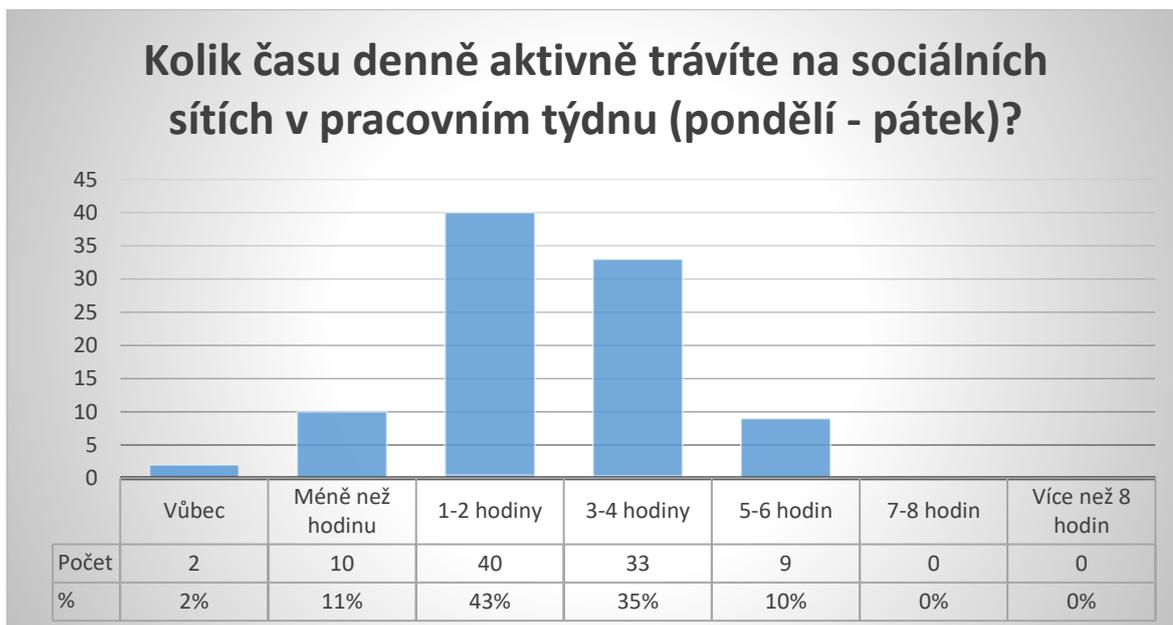
V grafu č. 4 můžeme vidět, jak často a jaké sociální sítě respondenti využívají. Kdy velmi často využívají = 1, a naopak vůbec nevyžívají = 5. Výsledky jsou téměř vyrovnané, přesto lehce převažuje YouTube s 33 % (velmi často). Vzhledem k věku respondentů se dá předpokládat, že žáci se více věnují aktivitám na YouTube (např. sledování videí, hudby atd.), než aktivitám na Instagramu, kde je výsledek 28 % (vůbec) a kde je nutná registrace od 13 let. YouTube je možné sledovat bez registrace. 28 % respondentů odpovědělo, že využívá velmi často TikTok, což je platforma, kde žáci mohou sledovat i zveřejňovat domácí videa. Facebook využívá 22 % žáků.

Graf 4 Frekvence využívání sociálních sítí

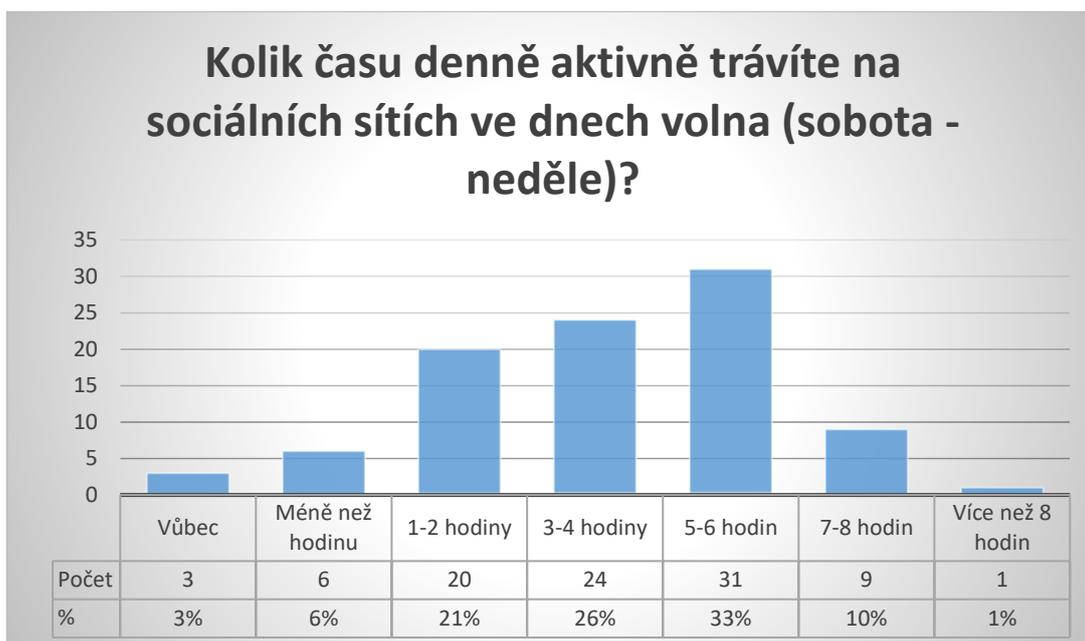
V grafu č. 5 je vidět kolik času denně respondenti tráví na sociálních sítích v běžném pracovním týdnu. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda děti netráví příliš mnoho času prostřednictvím sociálních sítí na úkor jiných povinností a času stráveného venku v přírodě s kamarády atd. 43 % dotázaných tráví na sociálních sítích 1–2 hodiny denně. Tedy z celkového počtu 94 odpovědí, stráví 40 žáků 1–2 hodiny na sociálních sítích. 35 % žáků stráví na sociálních sítích 3–4 hodiny denně. Tedy 33 žáků z celkového počtu 94, kteří tráví na sociálních sítích 3–4 hodiny denně. 11 % žáků odpovědělo, že během pracovního týdne tráví čas na sociálních sítích méně než 1 hodinu denně. 10 % dotázaných tráví na sítích 5–6 hodin denně, 2 % netráví na sociálních sítích čas vůbec.

Graf 5 Čas strávený na sociálních sítích v pracovním týdnu

Když porovnáme grafy č. 5 a 6 je z nich patrné, že během víkendu tráví na sociálních sítích žáci více času než v pracovním týdnu. V grafu č. 5 je vidět, že 33 % žáků tráví ve dnech volna na sociálních sítích 5–6 hodin denně. 3–4 hodiny je aktivních na sociálních sítích 26 % žáků. 21 % respondentů odpovědělo, že tráví na sociálních sítích pouze 1–2 hodiny denně. 7–8 hodin denně o víkendu tráví na sociálních sítích 10 % dotázaných, 6 % odpovědělo, že tráví na sociálních sítích méně než 1 hodinu denně. Vůbec netráví čas během dnů volna 3 % žáků. Jeden žák přiznal, že tráví na sociálních sítích ve dnech volna více než 8 hodin denně.

Graf 6 Čas strávený na sociálních sítích ve dnech volna

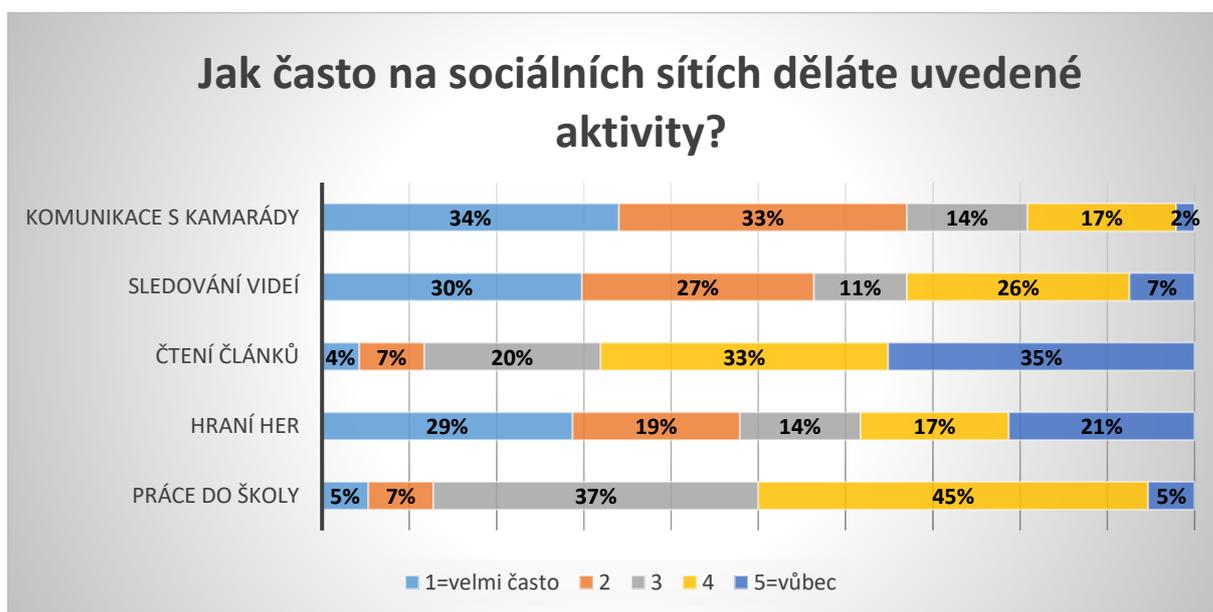

5.3 Aktivity na sociálních sítích a jejich četnost

V této podkapitole se budu věnovat aktivitám, které žáci běžně provozují na sociálních sítích. Otázka č. 7 v dotazníku, graf č. 7.

Graf č. 7 znázorňuje aktivity, které žáci běžně dělají na sociálních sítích a jejich četnost. Kdy velmi často = 1 a naopak vůbec = 5. Největší počet dotázaných, 34 % se na sociálních sítích věnuje komunikaci s kamarády (velmi často). Pouze o 4 % méně žáků, to je 30 %, sleduje na sociálních sítích videa a 29 % žáků hraje na sociálních sítích hry. Čtení článků a domácí úkoly dělá velmi často na sociálních sítích pouze 4 %–5 % dotázaných.

Graf 7 Aktivity na sociálních sítích

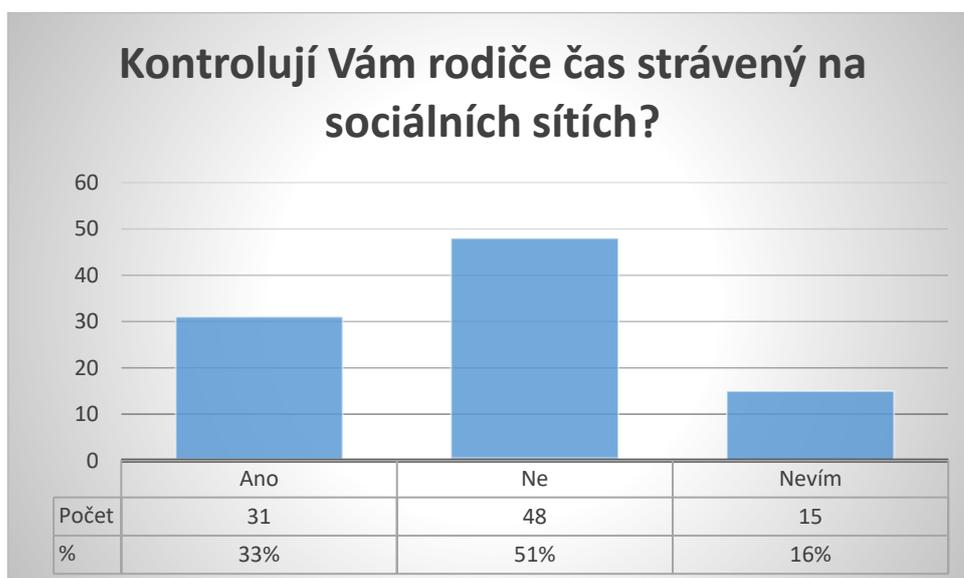

5.4 Rodičovská kontrola aktivit a času stráveného na sociálních sítích

Otázky 8–11 (grafy č. 8–11) budou tématem této podkapitoly, což je rodičovský dohled nad časem a aktivitami, které jejich děti provozují na sociálních sítích. Těmito otázkami jsem chtěla zjistit, zda žákům rodiče kontrolují čas strávený na sociálních sítích, a jakým způsobem kontrolují to, co žáci prohlížejí a dělají na sociálních sítích.

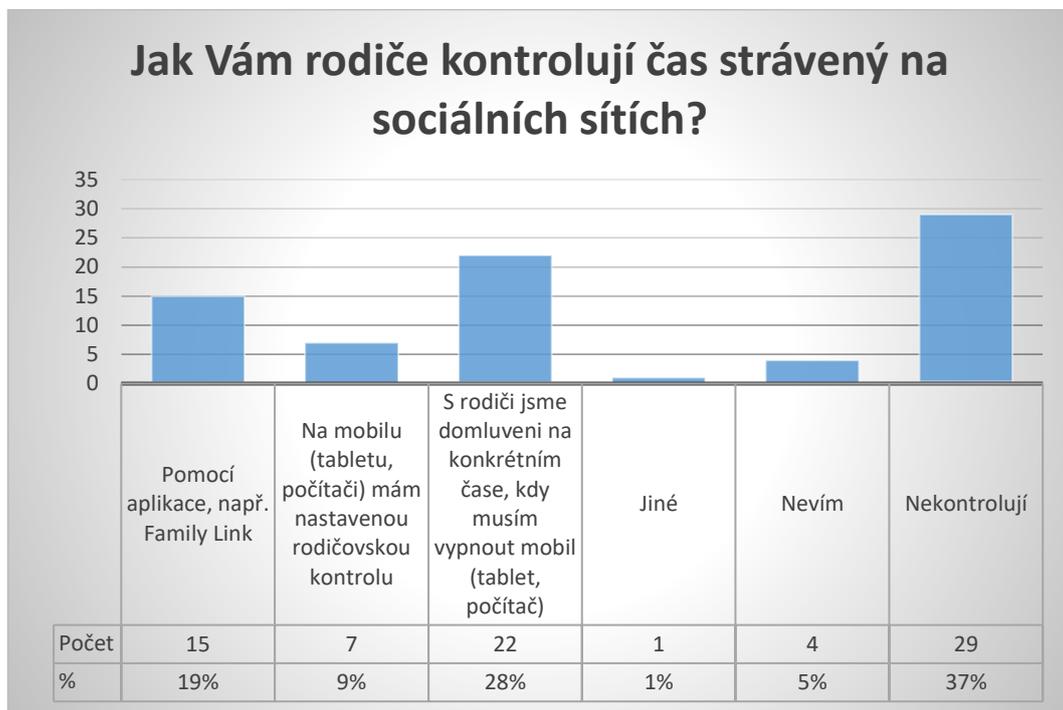
Jak je vidět v grafu č. 8, tak 51 % dotázaných odpovědělo, že jim rodiče nekontrolují čas, který tráví prostřednictvím sociálních sítí. 33 % žáků rodiče čas strávený na sociálních sítích kontrolují a 16 % dotázaných odpovědělo, že neví.

Graf 8 Povědomí rodičů o času stráveném na sociálních sítích

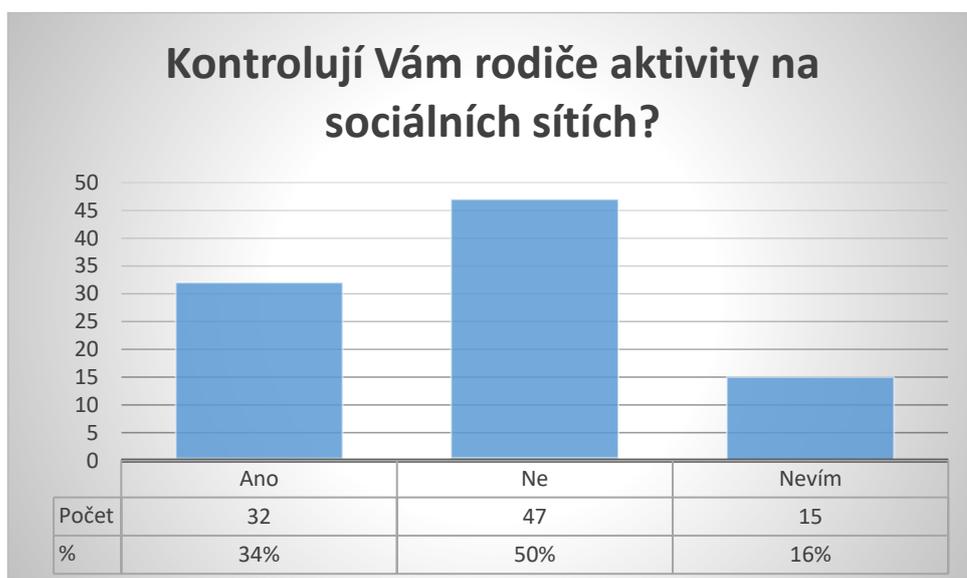
Na grafu č. 9 je vidět, že 37 % žáků rodiče čas strávený prostřednictvím sociálních sítí nekontrolují. 28 % žáků je s rodiči domluveno na konkrétním čase, kdy musí sociální síť opustit. 19 % respondentů odpovědělo, že jim rodiče regulují čas na sociálních sítích pomocí aplikace. Tato aplikace umožňuje rodičům nastavit čas, po který může dítě používat sociální síť, lze nastavit i na dálku prostřednictvím vlastního mobilního telefonu. Po uplynutí časového limitu se daná sociální síť nebo hra vypne. 9 % žáků má nastavenou rodičovskou kontrolu na telefonu nebo jiném zařízení. Tato rodičovská kontrola umožňuje rodičům korigovat čas, který dítě stráví na konkrétním zařízení a na sociálních sítích. 5 % dotázaných odpovědělo, že neví, zda mu rodiče kontrolují čas strávený na sociálních sítích.

Graf 9 Způsob, jakým rodiče kontrolují čas strávený na sociálních sítích

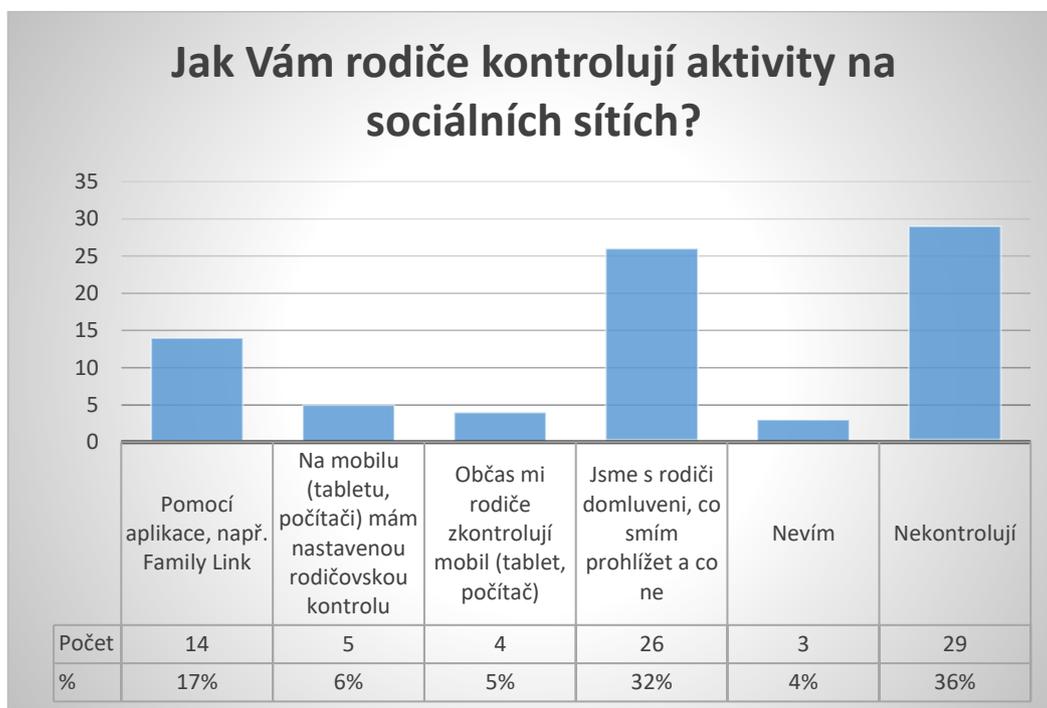
V grafu č. 10 můžeme vidět, zda rodiče žákům kontrolují aktivity na sociálních sítích. 50 % dotázaných odpovědělo, že jim aktivity nekontrolují. 34 % žáků kontrolují aktivity na sociálních sítích a 16 % dotázaných odpovědělo, že neví.

Graf 10 Povědomí rodičů o aktivitách dětí na sociálních sítích

Otázka, jakým způsobem rodiče kontrolují aktivity na sociálních sítích, je zobrazena v grafu č. 11. Z výsledku je patrné, že 36 % dotázaných rodiče aktivity na sociálních sítích nekontrolují. 32 % žáků je s rodiči domluveno na aktivitách, které mohou provozovat na sociálních sítích. 17 % žáků rodiče kontrolují aktivity na sociálních sítích pomocí aplikace. Tato aplikace umožňuje rodičům i na dálku, prostřednictvím vlastního mobilního telefonu, povolit či zakázat sledování sociálních sítí, které považují za nevhodné. Rodičovskou kontrolu na mobilním telefonu nebo jiném zařízení má nastaveno pouze 6 % dotázaných. Tato kontrola umožňuje rodičům na daném zařízení zakázat sledování nevhodného obsahu. 5 % dotázaných uvedlo, že jim rodiče občas zkontrolují mobilní telefon. Obsah sledovaný dítětem na sociálních sítích je možné najít v historii některé sociální sítě mobilního telefonu nebo jiného zařízení. Odpověď – nevím uvedla 4 % dotázaných.

Graf 11 Způsob, jakým rodiče kontrolují aktivity na sociálních sítích

5.5 Aktivity ve volném čase

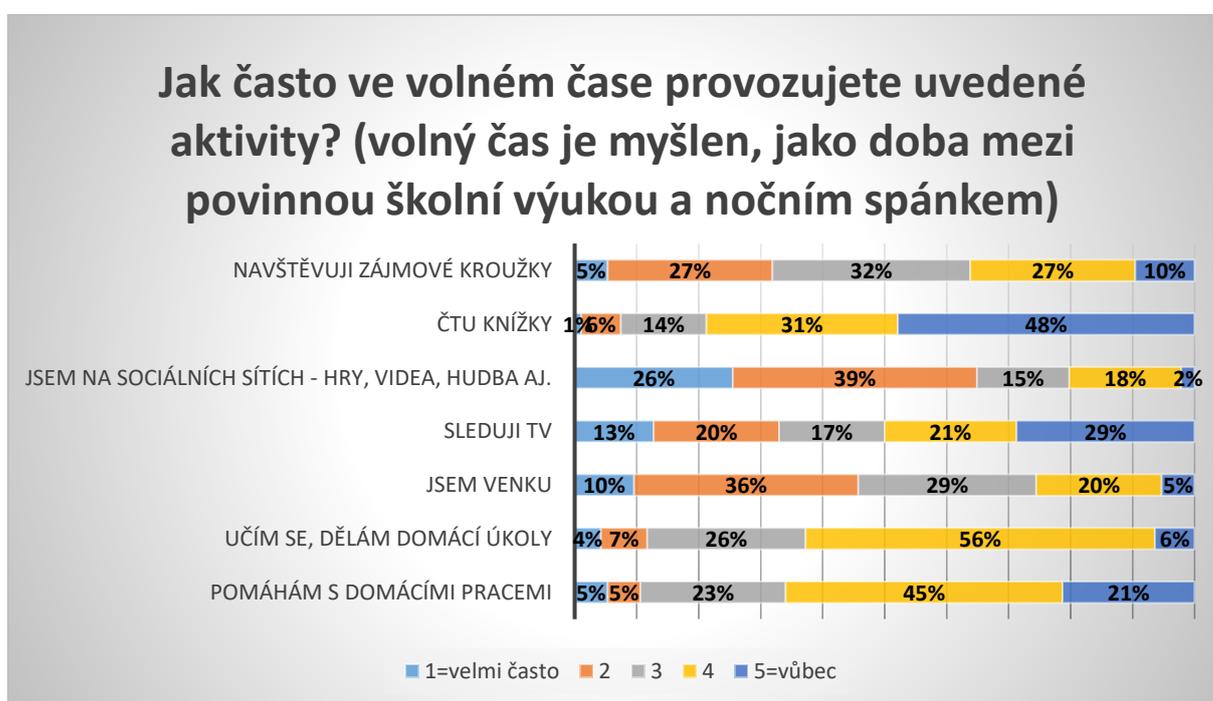
Poslední, dvanáctá otázka (graf č. 12), je zaměřena na aktivity ve volném čase. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, nakolik ovlivňují sociální sítě i jiné aktivity ve volném čase. Volný čas je zde specifikován na dobu mezi povinnou školní výukou a nočním spánkem.

Jak je patrné z grafu č. 12 nejvíce dotázaných – 26 % uvedlo, že svůj volný čas tráví na sociálních sítích (velmi často). O polovinu méně – 13 % žáků sleduje televizi. 10 % dotázaných tráví volný čas velmi často venku. Kroužky má 5 % žáků, stejně jako žáci, kteří uvedli, že pomáhají s domácími pracemi. 4 % dotázaných se ve volném čase připravuje do školy a pouze 1 % žáků uvedlo, že čte knihy.

Pokud sečteme první a druhou pozici v každém řádku grafu, to znamená modré a červené políčko v každém jednom řádku, dostaneme trochu jiné pořadí. Bohužel první místo je stále stejné, 65 % dotázaných tráví volný čas na sociálních sítích. Lepší výsledek je na místě druhém – 46 % žáků tráví volný čas venku. Kamarádi a komunikace s nimi je v tomto věku

velmi důležitá a dítě se začíná odpoutávat od rodičů. Proto tento výsledek není úplně zásadní, ale je optimističtější než sledování televizoru. To po sečtení zaujímá třetí pozici s 33 %. Kroužky zaujímají čtvrté místo – 22 %, další jsou domácí úkoly a příprava do školy – 11 %. Domácí práce jsou s 10 % na šesté pozici. Největší propad je stále u čtení knih ve volném čase – 7 %. Je zřejmé, že tato generace dává přednost jiným aktivitám ve volném čase, než je čtení knih.

Graf 12 Aktivity ve volném čase

6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUZE

V předchozí části mé práce jsem vyhodnotila výsledky dotazníkového šetření a znázornila je pomocí grafů. V této podkapitole si shrneme tato získaná data a porovnáme s dílčími cíli.

„Využívají žáci druhého stupně ZŠ sociální sítě? Jaké sociální sítě využívají nejčastěji?“ Jak vyplývá z výzkumu, 98 % dotázaných žáků využívá sociální sítě. Nejčastěji sledovanou platformou u žáků druhého stupně ZŠ je YouTube. Sociální sítě jsou nedílnou součástí životů žáků základních škol a využívají je nejčastěji ke sledování videí na YouTube. YouTube nabízí spoustu hudby, filmů a videí, např. z prostředí sportu, což jsou běžné zájmy dospívajících žáků. (Langmeier, 2006, s. 149) Sledování videí prostřednictvím YouTube je bez registrace, i to je možná důvodem tohoto výsledku. 28 % respondentů odpovědělo, že využívá velmi často TikTok, což je platforma, kde žáci mohou sledovat i vytvářet domácí videa a zveřejňovat je. Je však dostupná od 13 let. Facebook má 22 % žáků. Tento výsledek je trochu překvapivý, protože registrace na Facebooku je možná až od 18 let. Můžeme se domnívat, že žáci při registraci uvedli vyšší věk, než je jejich skutečný. Nebo jim registraci vytvořili rodiče, aby spolu mohli jednoduše komunikovat pomocí Facebook Messenger. WhatsApp je jednoduchá komunikační aplikace, kterou využívá 19 % dotázaných a registrace není podmíněna věkem.

„Kolik času žáci tráví na sociálních sítích v pracovním týdnu a kolik ve dnech volna?“ Výzkumem bylo zjištěno, že 43 % žáků druhého stupně tráví ve dnech volna 1–2 hodiny denně na sociálních sítích. 35 % žáků tráví na síti 3–4 hodiny denně. 2 hodiny denně strávené na sociálních sítích není nijak znepokojivý výsledek, protože tolik neovlivní volný čas žáka ani jeho normální vývoj. 4 hodiny během dne mohou představovat větší problém, když si uvědomíme, že žák může hrát každý den po vyučování 4 hodiny hru. Může tak vzniknout závislost. Nebo může 4 hodiny denně sledovat zdánlivě neškodná videa, na která se postupně nabalují různé reklamy a obsah, který pro dítě vhodný není. Např., jak uvádí Dočekal (2019): „Z původně mírumilovné postavičky se stane postava s drastickým chováním.“ (Dočekal, 2019, s. 105)

„Jaké jsou aktivity žáků na sociálních sítích?“ Nejčastější aktivitou na sociálních sítích u žáků druhého stupně ZŠ je komunikace s kamarády s 34 %. Děti v tomto

věku navazují kamarádské vztahy a řeší spolu problémy každodenního života i prostřednictvím komunikace přes sociální sítě. Vrstevníci a kamarádi mají pro pubescenta velký význam. (Vágnerová, 2000, s. 209–210) Jako druhou a třetí nejčastější aktivitu na sociálních sítích žáci uvedli sledování videí (30 %) a hraní her (29 %).

„Regulují rodiče žákům čas a aktivity na sociálních sítích a jak?“ Polovině žáků druhého stupně rodiče obsah ani čas strávený na sociálních sítích nekontrolují. Rizikem může být sledování videí s nevhodným obsahem a možného narušení morální výchovy dítěte. Příliš mnoho času stráveného na sociálních sítích může mít za následek závislost nebo frustraci z neúspěchu ve hře. Sáhnutí po mobilu a zahnat nudu je lákavé a chytivé, ale takový způsob trávení času může sklouznout nejen k závislosti na mobilech, ale později se může přidat i alkohol a cigarety. (Dočekal, 2019, s. 44) Zhruba 30 % žáků rodiče regulují obsah i čas na sociálních sítích. Rodiče jsou s žáky předem domluveni na čase, který mohou na sociálních sítích strávit a rovněž na obsahu, který smí prohlížet, včetně konkrétních her. Jako rodič si myslím, že nějaké povědomí o čase, který naše děti tráví na sociálních sítích, bychom mít měli. Stejně je to v případě obsahu, který děti sledují na sociálních sítích, i tam je potřeba mít přehled. Důležitá je důvěra mezi dítětem a rodičem, protože pak nás dítě zasvětilo třeba do her, které rádo hraje a ukáže nám svá oblíbená videa a tím získáme přehled o tom, co naše dítě na sociálních sítích dělá.

„Co dělají žáci druhého stupně ZŠ ve volném čase?“ Volný čas je myšlen, jako doba mezi povinnou školní výukou a nočním spánkem. Přestože Hofbauer (2004) definuje volný čas jako ten, který nám zbývá po splnění všech pracovních, školních a jiných povinností. (Hofbauer, 2004, s. 13) Záměrně jsem do aktivit ve volném čase zahrнула i přípravu do školy a domácí práce, abych zjistila, jak často se těmto aktivitám žáci věnují a zda vůbec. Nejčastější aktivita ve volném čase u žáků druhého stupně ZŠ je aktivita prostřednictvím sociálních sítí, např. hry, videa, hudba atd. (26 %) Dočekal (2019) uvádí, že není prokázána souvislost mezi délkou času stráveného na sociálních sítích a zdravím dětí. Ale zároveň říká, že by měli rodiče svým dětem regulovat čas strávený „v síti“, protože majitelé nejpůvodnějších sociálních sítí pracují na tom, aby se jejich uživatelé stali, co nejvíce závislí. (Dočekal, 2019) Přípravě do školy ve volném čase se věnují 4 % žáků a 5 % žáků druhého stupně ZŠ pomáhá ve volném čase s domácími pracemi. „Žádná věc na světě nezdržuje od

domácích úkolů tak, jako YouTube, uvádí Dočekal (2019). (Dočekal, 2019, s. 132) Výzkum to bohužel potvrdil.

Žáci na základních školách jsou informováni prostřednictvím preventivních programů o úskalích sociálních sítí, kyberšikaně atd. Otázkou zůstává, zda to stačí, zda děti vědí o škodlivosti několika hodinového surfování po internetu a hraní her, zda jsou informovány, že nemají nikomu zasílat žádné osobní údaje atd. Podle mého názoru by se děti ve škole v předmětu informatika neměly učit jen, jak pracovat s počítačem a jak používat sociální sítě. Ale pedagogové by je měli naučit, jak používat počítač a internet bezpečně. Např. důležitost zabezpečení WhatsAppu, Facebooku, Instagramu, vytvoření silného hesla, co je to PIN atd.

Nicméně za dítě nesou odpovědnost jeho rodiče a ti žádné povinné preventivní programy na téma sociálních sítí neabsolvuji. Myslím si, že taková přednáška o pozitivních i negativních stránkách sociálních sítí by měla zajímat každého rodiče dříve, než dá dítěti do ruky mobilní telefon nebo tablet. Proto by bylo na místě preventivně působit i na rodiče např. ve volnočasových centrech nebo knihovnách prostřednictvím bezplatných besed a přednášek.

Pravdou je, že dokud člověk nemá vlastní špatnou zkušenost, nepřipadá mu povědomí o virtuálním světě tak důležité. Všichni věříme, že jsou sociální sítě jen dobrým pomocníkem, jak se rychle spojit s kamarádkou na druhém konci republiky a poslat jí pár fotek toho, co právě děláme. Zkontrolovat děti cestou z práce, jestli si udělaly domácí úkoly a vzaly svačinu. Realita je však taková, že nejsme dostatečně informováni o virtuálním světě a zdaleka nevíme, co všechno umí. Toto by měla sociální pedagogika změnit. Více preventivních programů pro děti, ale i jejich rodiče.

Z výzkumu vyplynulo, že sociální sítě dominují v životě žáků základních škol. Proto je nutné, abychom objevovali online svět společně s našimi dětmi, protože jen tak můžeme porozumět digitálnímu světu a mladé generaci. Nejdůležitější však je naučit děti, že reálný svět je mimo sociální sítě.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce s názvem „*Sociální sítě v životě žáků základních škol ve Zlínském kraji*“ se zabývá využitím sociálních sítí žáky základní školy. Tvoří ji dvě části, teoretická a praktická část.

V teoretické části jsem se zabývala sociálními sítěmi. V první kapitole je vymezen pojem sociální sítě a představila jsem některé nejpoužívanější – Facebook, Instagram a YouTube. Další kapitola je zaměřená na věk respondentů, období dospívání. Zde je popsán dospívající z pohledu vývojové psychologie. Další částí této kapitoly jsou základní potřeby dítěte. Poslední kapitola teoretické části mé bakalářské práce se zabývá komunikací. Je zde vysvětlen pojem komunikace, druhy komunikace a důležitost komunikace s vrstevníky v době dospívání. Podkapitolou je volný čas, vymezení a formy, význam volného času na vývoj osobnosti dítěte.

V praktické části je definován hlavní cíl výzkumu a popsány výstupy výzkumného šetření. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké místo zaujímají sociální sítě ve volném čase u žáků druhého stupně ZŠ. Sociální sítě jsou součástí života každého z nás. Téměř všichni využíváme sociální sítě ke komunikaci nebo jen tak pro zábavu.

Z výzkumu vyplývá, že 98 % dotázaných využívá sociální sítě. Nejvíce navštěvovanou platformou je YouTube. Na sociálních sítích tráví denně v běžném pracovním týdnu 1–2 hodiny 43 % žáků, 35 % žáků tráví na sociálních sítích až 3–4 hodiny denně. Ve dnech volna stráví 33 % žáků na sociálních sítích 5–6 hodin denně. Nejčastější aktivitou na sociálních sítích je komunikace s kamarády s 34 % a jen o 4 % méně je sledování videí. Z výsledků výzkumu je také zřejmé, že polovině dotázaných rodiče nekontrolují čas ani aktivity na sociálních sítích. Dalším zjištěním je, že největší počet žáků tráví svůj volný čas prostřednictvím sociálních sítí.

Vzhledem k výsledkům výzkumného šetření zaujímají sociální sítě u žáků druhého stupně ZŠ důležité místo v jejich životě. Většina žáků tráví na sociálních sítích každý den několik hodin. Rodiče by měli mít přehled o tom, co děti na sociálních sítích dělají a kolik času tam stráví. Samozřejmostí je pouze taková kontrola, aby nebylo narušeno soukromí dítěte a jejich důvěra. Musíme brát v potaz také věk. Dvanáctileté dítě nějakou rodičovskou kontrolu bude akceptovat, ale patnáctiletý dospívající to může brát, jako vniknutí do soukromého prostoru. Regulace času a obsahu sledovaného žáků prostřednictvím sociálních sítí je důležitá jak kvůli možným nebezpečím, tak kvůli smysluplnému využití volného času.

Sociální pedagogika zaujímá v prevenci tohoto problému důležité místo. Preventivní programy, které jsou prezentovány na základních školách, na téma kyberšikany atd. jsou jistě velkým přínosem. Ale myslím si, že s prevencí rizik spojených s využíváním sociálních sítí, např. závislostí na nich, by se mělo začínat už v mateřských školách, protože závislost už se může vytvářet i v tomto věku. Z vlastní zkušenosti z mateřské školky vím, že některé děti nejdou do školky bez ranní pohádky na tabletu nebo víkend tráví u her na mobilním telefonu. Tady už začíná jakýsi návyk. Proto je důležité, aby už i tyto malé děti měly povědomí o rizicích na sociálních sítích. Tato problematika by mohla být zařazena např. do vzdělávacího programu.

Za dítě mají odpovědnost jeho rodiče, a proto by volný čas svých dětí, měli zaplnit smysluplněji než pohádkou na tabletu. Můj názor je ten, že rodiče jsou velmi pohodlní a hledají nejjednodušší a nejrychlejší cestu, jak zabavit svoje děti. Bohužel nejenže jim pomáhají v závislosti na sociálních sítích, ale učí je neefektivně trávit čas. Dalším problémem může být nedostatečná informovanost o smysluplném využití volného času jejich dětí, ale i jejich vlastního volného času. I to by mohla sociální pedagogika změnit v rámci prevence, např. zajímavými přednáškami ve volnočasových centrech.

V mé bakalářské práci jsem se snažila využít svých znalostí získaných studiem na vysoké škole. Hlavním zdrojem informací mi byla odborná literatura a internetové zdroje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.
2. DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 8071692549.
3. FIELDING BANKS, Orianna. *Digitální detox: zbavte se závislosti na mobilu a internetu*. Přeložil Martina MUTLOVÁ. V Brně: CPress, 2018. ISBN 978-80-264-1804-7.
4. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071789275.
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024713694.
6. JANOUŠEK, Jaromír. *Psychologické základy verbální komunikace: projevy psychických funkcí ve verbální komunikaci, významová dynamika a struktura komunikačního aktu, komunikace písemná, ženská, mužská, virtuální, vnitřní kooperace a vnitřní řeč ve verbální komunikaci*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 9788024742953.
7. KOHOUTEK, Rudolf, Irena OCETKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998. ISBN 8072040642.
8. KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.
9. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.
10. MOTSCHNIG, Renate a Ladislav NYKL. *Komunikace zaměřená na člověka: rozumět sobě i druhým*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 9788024736129.
11. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071788295.
12. SPOUSTA, Vladimír. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 8021012749.

13. SPOUSTA, Vladimír. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 8021012757.
14. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 9788021075276.
15. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071783080.
16. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8071789984.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. WEICHETOVÁ, Lenka. Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci. Používání internetu pro zábavu. Český statistický úřad [online], 26.11.2019 [cit.2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/vyuzivani-informacnich-a-komunikacnich-technologii-v-domacnostech-a-mezi-jednotlivci-2019>.
2. CIESLAR, Jan. Více než polovina Čechů používá sociální síť. Český statistický úřad [online], 19.11.2018 [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/vice-nez-polovina-cechu-pouziva-socialni-site>.
3. <https://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky>.
4. <http://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace>.
5. YouTube [online]. 21.3.2020 [2020-03-21] Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/youtube/r~i:wiki:1147/>.
6. KOPECKÝ, Kamil. České děti a Facebook 2015: Výzkumná zpráva, Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. [online] Olomouc: Univerzita Paleckého, Pedagogická fakulta. 13.3.2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupnost z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/76-ceske-deti-a-facebook-2015/file>.
7. BEDROŠOVÁ, M., HLAVOVÁ, R., MACHÁČKOVÁ, H., DĚDKOVÁ, L., & ŠMAHEL, D. České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách. Projekt EU Kids Online IV – Česká republika. [online] Brno:

Masarykova univerzita. 28.2.2021 [cit.2021-02-28]. Dostupnost
z: <http://irtis.muni.cz/euko>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Hierarchie potřeb podle Abrahama Maslowa.....	21
--	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pohlaví.....	33
Graf 2 Věk.....	34
Graf 3 Sociální sítě.....	35
Graf 4 Frekvence využívání sociálních sítí.....	36
Graf 5 Čas strávený na sociálních sítích v pracovním týdnu.....	37
Graf 6 Čas strávený na sociálních sítích ve dnech volna.....	38
Graf 7 Aktivity na sociálních sítích.....	39
Graf 8 Povědomí rodičů o času stráveném na sociálních sítích	40
Graf 9 Způsob, jakým rodiče kontrolují čas strávený na sociálních sítích.....	41
Graf 10 Povědomí rodičů o aktivitách dětí na sociálních sítích.....	42
Graf 11 Způsob, jakým rodiče kontrolují aktivity na sociálních sítích.....	43
Graf 12 Aktivity ve volném čase.....	44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

1. Jste:

- Dívka
- Chlapec

2. Kolik je Vám let?

Uveďte.....

3. Využíváte sociální sítě?

- Ano
- Ne

4. Jak často využíváte uvedené sociální sítě?

Vyberte jednu odpověď v každém řádku, kdy 1 = velmi často, po 5 = vůbec.

- Facebook
- Instagram
- YouTube
- TikTok
- WhatsApp

5. Kolik času aktivně trávíte na sociálních sítích v pracovním týdnu (pondělí–pátek)?

- Na sociálních sítích netrávím čas vůbec.
- Méně než 1 hodinu denně.
- 1–2 hodiny denně.
- 3–4 hodiny denně.
- 5–6 hodin denně.
- 7–8 hodin denně.

- Více než 8 hodin denně.

6. Kolik času aktivně trávíte na sociálních sítích ve dnech volna (sobota–neděle)?

- Na sociálních sítích netrávím čas vůbec.
- Méně než 1 hodinu denně.
- 1–2 hodiny denně.
- 3–4 hodiny denně.
- 5–6 hodin denně.
- 7–8 hodin denně.
- Více než 8 hodin denně.

7. Jak často na sociálních sítích děláte uvedené aktivity?

Vyberte jednu odpověď v každém řádku, kdy 1 = velmi často, po 5 = vůbec.

- Komunikace s kamarády.
- Sledování videí.
- Čtení článků.
- Hraní her.
- Práce do školy.

8. Kontrolují Vám rodiče čas strávený na sociálních sítích?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Jak Vám rodiče kontrolují čas strávený na sociálních sítích?

- Pomocí aplikace, např. Family Link.
- Na mobilu (tabletu, počítači) mám nastavenou rodičovskou kontrolu.
- S rodiči jsme domluveni na konkrétním čase, kdy musím vypnout mobil (tablet, počítač).
- Jiná odpověď, uveďte.....

10. Kontrolují Vám rodiče aktivity na sociálních sítích?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Jak Vám rodiče kontrolují aktivity na sociálních sítích?

- Pomocí aplikace, např. Family Link.
- Na mobilu (tabletu, počítači) mám nastavenou rodičovskou kontrolu.
- Občas mi rodiče zkontrolují mobil (tablet, počítač).
- Jsme s rodiči domluveni na tom, co smím prohlížet, a co ne.
- Jiná odpověď, uveďte.....

12. Jak často ve volném čase provozujete uvedené aktivity?

(Volný čas je myšlen, jako doba mezi povinnou školní výukou a nočním spánkem.)

Vyberte jednu odpověď v každém řádku, kdy 1 = velmi často, po 5 = vůbec.

- Navštěvuji zájmové kroužky.
- Čtu knížky.
- Jsem na sociálních sítích – hry, videa, hudba aj.
- Sleduji TV.
- Učím se, dělám domácí úkoly.
- Pomáhám s domácími pracemi.